

ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ

У статті висвітлено проблеми професійної підготовки фахівців з фізичної культури у вітчизняному науковому просторі й нормативно-правові основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, визначено сутність і структуру їхньої готовності до реалізації варіативних модулів.

Розроблене науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів фізичної культури може бути впроваджено в практику закладів вищої освіти.

Аналіз наукових джерел дозволив розкрити зміст базових понять дослідження й охарактеризувати підготовку майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності як спеціально організований освітній процес у педагогічних університетах, що спрямований на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання щодо гармонізації особистості учнів засобами фізичної культури та хореографії в закладах загальної середньої освіти.

Підготовку майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності розглядаємо як спеціально організований освітній процес у університетах, що спрямований на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання щодо гармонізації особистості учнів засобами фізичної культури і хореографії в закладах загальної середньої освіти.

Встановлено, що в нормативно-правових документах зафіксовано необхідність реформування системи фізичного виховання учнів на засадах варіативності.

Водночас теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема підготовки майбутніх фахівців ще не достатньо досліджена в педагогічній теорії, а тому не знайшла належного відображення в практичній діяльності навчальних закладів.

Ключові слова: варіативні модулі, майбутній учитель фізичної культури, професійна підготовка, фізичної культури, професійна діяльність, сутність і структура готовності.

<http://doi.org/10.31891/pcs.2023.4.9>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

На сучасному етапі головною метою вищої педагогічної освіти стає високоякісна підготовка кваліфікованого фахівця, здатного до постійного професійного самовдосконалення. Оновлена система фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти розширює резерви гармонійного розвитку учнів, надає їм можливість вибору варіативних модулів із різних видів спорту, рухової активності та хореографії, до реалізації яких повинен бути готовим сучасний учитель фізичної культури.

Концептуальні ідеї професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є об'єктом наукового пошуку багатьох вчених [2; 6]. Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності розглядали Л. Арефьєва [5], О. Атамась [4] та ін. Значний інтерес у контексті зазначеної проблеми становлять наукові розвідки вчених

[3], в яких започатковано вирішення питань, пов'язаних із проблемою дифузії елементів хореографії до фізичного виховання.

Теоретичний аналіз наукових джерел, вивчення практичного досвіду роботи закладів загальної середньої та вищої освіти свідчать про доцільність підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності і дозволяє визначити низку суперечностей, зокрема між: сучасними вимогами до підвищення якості вищої педагогічної освіти та недостатньою розробленістю й науковою обґрунтованістю підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів; необхідністю широкого впровадження варіативних модулів з використанням спеціально організованих видів музично-рухової діяльності й хореографії у шкільну практику та відсутністю готовності майбутніх учителів фізичної культури до їх реалізації; реально існуючим досвідом професійної підготовки фахівців із фізичного виховання в

зкладах вищої педагогічної освіти та потребою в розробці програмного і науково-методичного забезпечення (курукулуму) формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

2. ЗВ'ЯЗОК ДОСЛІДЖЕННЯ З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ І ТЕМАМИ

Дослідження проводилося відповідно до теми плану НДР кафедри фізичної культури та основ здоров'я Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Психолого-педагогічні основи формування фізичного, морального та соціального здоров'я учнівської та студентської молоді засобами фізичної культури.» (2019–2023 рр.).

3. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає в науковому обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності.

Матеріал та методи дослідження: *теоретичних* (аналіз та систематизація наукових джерел – з метою обґрунтування інноваційних змін у сфері підготовки вчителів фізичної культури та виявлення стану розробленості досліджуваної проблеми; поняттєво-термінологічний та порівняльно-зіставний аналіз – для визначення сутності і змісту базових понять дослідження і нормативно-правових основ підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності; моделювання – для розробки моделі підготовки означених фахівців; узагальнення, конкретизація та структурно-функціональний аналіз – для обґрунтування структури готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів та педагогічних умов, критеріїв, показників і рівнів її сформованості; *емпіричних* (діагностичні – анкетування – з метою вивчення ставлення вчителів фізичної культури щодо застосування ними варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії; самооцінка, тестування, метод експертної оцінки, педагогічне спостереження за суб'єктами

освітнього процесу – з метою визначення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації означених модулів у процесі професійної діяльності; педагогічний експеримент – констатувальний та формувальний – для перевірки ефективності запропонованої моделі; *статистичні* (оброблення і порівняння результатів кількісного та якісного аналізу одержаних даних).

Завдання дослідження – виявити стан розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури й розкрити зміст базових понять дослідження, визначити сутність, структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, критерії, показники та рівні сформованості означеного феномену, обґрунтувати та розробити модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності з відповідними педагогічними умовами.

4. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Принципові зміни розвитку суспільства в Україні, перехід української освіти на європейські стандарти, обумовлюють зростання важливості педагогічної праці вчителя фізичної культури як фахівця компетентного, творчого та активного, який на високому рівні володіє новітніми технологіями й методиками навчання, та спроможного здійснювати освітню діяльність із урахуванням сучасних вимог і стандартів [5].

Аналіз наукової думки та систематизація вітчизняних дисертаційних досліджень за проблемним критерієм дозволили вирізнити п'ять основних груп розвідок щодо дослідження: генези підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах; проблем професійної освіти фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації та спорту; проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; питань професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності; проблем професійної підготовки майбутніх

учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти [7].

Грунтовний аналіз наукових джерел із обраної проблеми дозволив схарактеризувати ключові наукові дослідження за проблемним критерієм, а саме: дослідження генези підготовки вчителів фізичної культури в окремих країнах; дослідження проблем професійної освіти фахівців фізичної культури, фізичної реабілітації і спорту; дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності; дослідження проблем професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Принципові зміни розвитку суспільства в Україні, перехід української освіти на європейські стандарти, зумовлюють зростання важливості педагогічної праці вчителя фізичної культури як компетентного, творчого та активного фахівця, який на високому рівні володіє новітніми технологіями й методиками навчання, та спроможного здійснювати освітню діяльність із урахуванням сучасних вимог і стандартів [5].

На підставі узагальнення результатів розвідок дослідників, які досліджували різні сторони професійної готовності вчителя (І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Сластьонін та ін.), зокрема вчителя фізичної культури (М. Батищева, М. Карченкова, Т. Ротерс, Б. Шиян та ін.) ми дійшли висновку, що готовність майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності складається з трьох структурних компонентів: мотиваційного, когнітивного, дієвого.

О. Тимошенко зазначає «для того, щоб бути висококласним компетентним фахівцем дуже важлива мотивація до навчання (отримання необхідних професійних знань, оволодіння спеціальними вміннями і навичками)» [8].

Мотивацією діяльності учителів фізичної культури та хореографії може бути пізнавальний інтерес, вміння діагностувати й корегувати власну професійну діяльність, оцінювати педагогічний досвід реалізації варіативних модулів з метою професійного

самовдосконалення, саморозвитку і саморозкриття. Мотиваційна готовність є важливою якістю вчителя фізичної культури та хореографії, оскільки лише адекватна цілям професійної діяльності мотивація забезпечує ефективну діяльність, саморозкриття педагога. Пізнавальні інтереси вчителя фізичної культури та хореографії концентруються навколо потреби в науковому розумінні різноманітних аспектів особистісної орієнтації освіти; на осмисленні власного досвіду, ступеня ефективності освітньої діяльності; використанні нових знань у власній практичній діяльності. Позитивну мотивацію вчителя фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності засвідчує задоволення таких його особистісних і професійних потреб, як створення і застосування нового, здатність до креативності, підвищення педагогічної майстерності, подолання професійних труднощів.

Готовність майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії розглядається як інтегративне особистісне новоутворення, що є результатом спеціальної професійної підготовки і виявляється в їхній налаштованості на застосування аеробіки, степ-аеробіки, аквааеробіки, чирлідінгу та засобів хореографічного мистецтва з опорою на власний танцювально-руховий досвід у своїй професійній діяльності.

Експериментальна перевірка результативності розробленої в ході дослідження моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалась шляхом проведення педагогічного експерименту, який включав констатувальний і формувальний етапи [9].

З метою експериментальної перевірки обґрунтованої та розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності було сформовано експериментальну та контрольну групи. Однорідність вибірки забезпечено такими показниками: вік (рік навчання/курс) та спеціальність підготовки здобувачів вищої

освіти ступеня бакалавр 014 Середня освіта (Фізична культура).

У межах дослідження нами було проведено анкетування вчителів фізичної культури щодо застосування ними варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії.

Дослідження рівня сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалось за такими методами: метод самооцінки (мотиваційний компонент), метод тестування (когнітивний компонент), метод експертної оцінки (дієвий компонент), метод педагогічного спостереження. Програма тестування передбачала комплексне застосування тестів за когнітивним компонентом готовності студентів до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності у процесі професійної діяльності.

Для узагальнення отриманих у ході дослідження даних використовували метод табулювання даних и обчислення частот [2].

Перевірка ефективності обґрунтованої та розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності здійснювалась на підставі аналізу динаміки рівнів сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп за означеними критеріями. Учителі фізичної культури зазначають, що для проведення уроків фізичної культури за варіативними модулями з використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії користуються такими інформаційними ресурсами: спеціалізовані видання (журнали, газети, книги); відеоматеріали; курси підвищення кваліфікації вчителів; фітнес форуми, фітнес конвенції і семінари. [7].

Для визначення стану сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до означеного виду діяльності за мотиваційним компонентом студентам було запропоновано анкету самооцінювання. Майбутнім учителям фізичної культури було запропоновано оцінити власну мотивацію до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за шкалою – від 0 до 5 балів.

Для визначення рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за дієвим компонентом використовувався метод експертної оцінки. Результати тестування за дієвим компонентом показали, що високий рівень сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії.

Визначення рівня сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії у процесі професійної діяльності за дієвим компонентом здійснювалось з використанням методу експертної оцінки. Результати експертної оцінки педагогічного аналізу проведеного студентом-практикантом контрольного уроку фізичної культури за варіативним модулем із використанням видів музично-рухової діяльності та хореографії заносився експертами до зведеного протоколу експертної оцінки.

Результати педагогічного експерименту засвідчили, що формувальний експеримент призвів до зменшення кількості студентів із низьким та середнім рівнем за мотиваційним компонентом і до значного збільшення кількості студентів із високим рівнем готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності за означеним компонентом в експериментальній групі.

Значна позитивна динаміка сформованості мотивації до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності у майбутніх учителів фізичної культури в порівнянні зі студентами контрольної групи на етапі закінчення формуального експерименту, на нашу думку, пов'язана з формуванням потреби в набутті хореографічної досвіду за умов власної науково-пошукової діяльності в ході педагогічної практики, впровадженням до освітнього процесу інноваційних методів реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності, здійсненні міжпредметних зв'язків у викладанні дисциплін професійної підготовки.

У ході експериментальної роботи було з'ясовано, що формування готовності майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів буде ефективним за умови запровадження навчальних дисциплін другої предметної спеціальності «Хореографія», зокрема: «Основи хореографії з методикою викладання», «Теорія і методика викладання народного і сучасного танцю» «Хореографія в оздоровчому фітнесі», «Ритміка і музичний рух».

Отже, аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив ефективність моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії у процесі професійної діяльності.

5. ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

У ході експериментальної перевірки науково обґрунтованої та розробленої моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності доведено її ефективність. За підсумками дослідно-експериментальної роботи збільшилася кількість студентів експериментальної групи з високим і середнім рівнями сформованості готовності до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії

порівняно з результатами контрольної групи, що було виявлено за критеріями активності прояву професійно-мотиваційної потреби та наявності організаційно-методичного і танцювально-рухового досвіду.

Виявлено зростання частки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії з високим і середні рівнями сформованості усвідомленого ставлення до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності та хореографії, базових знань з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки й танцювально-рухового досвіду. Результати педагогічного експерименту засвідчили дієвість запропонованих програмно-змістових і науково-методичних засобів та педагогічних умов.

Встановлено, що запропонована модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури та хореографії дозволяє ефективно формувати готовність до реалізації варіативних модулів за видами музично-рухової діяльності й хореографії за умови запровадження другої предметної спеціальності «Хореографія» за освітнім рівнем «бакалавр».

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів обраної проблеми. Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на обґрунтування теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Література

1. Абдулов, Р. М. (2004). *Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів недержавної форми власності* (автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07). Кривий Ріг.
2. Адаменко, Е. (2008). *Математические исследования в психологии и педагогике: учебное пособие*. Луганск: Альмамастер.
3. Арефьева, Л. П. (2010). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної виховної роботи у старшій школі* (автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04). Київ.
4. Атамась, О. А. (2015). *Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу* (автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04). Київ.
5. Бабанський, Ю., Поташник, М. (1984). *Оптимізація педагогічного процесу*. Київ: Освіта.
6. Бакіко, І. В., Цьось, А. В., Семененко, В. П. (2011). Варіативний модуль «Аквааеробіка». *Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх закладів. 5 – 11 класи*. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>.
7. Лівіцький В. В. (2020). *Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності* (диплом. роб. (проект) магістра: 014 Серед. освіта (Фіз. Культ.). Кам.-Поділ.
8. Тимошенко О. В. *Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах* : Дис... д-ра наук: 13.00.04 - 2009.
9. Зязюн, І. А. (2008). *Філософія педагогічної дії [монографія]*. Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького.

Reference

1. Abdulov, R. M. (2004). Orhanizatsiia pozaudytornoi vykhovnoi roboty zi studentamy vyshchych navchalnykh zakladiv nederzhavnoi formy vlasnosti (avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.07). Kryvyi Rih.
 2. Adamenko, E. (2008). Matematycheskye yssledovanyia v psykholohy y pedahohyke: uchebnoe posobyе. Luhansk: Almatater.
 3. Arefieva, L. P. (2010). Pidhotovka maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury do pozaklasnoi vykhovnoi roboty u starshii shkoli (avtoref. dys. ...kand. ped. nauk: 13.00.04). Kyiv.
 4. Atamas, O. A. (2015). Formuvannia hotovnosti maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury do vprovadzhenntia tekhnolohii ozdorovchoho fitnesu (avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04). Kyiv.
 5. Babanskyi, Yu., Potashnyk, M. (1984). Optymizatsiia pedahohichnoho protsessu. Kyiv: Osvita.
 6. Bakiko, I. V., Tsos, A. V., Semenenko, V. P. (2011). Variatyvnyi modul «Akvaerobika». Navchalna prohrama z fizychnoi kultury dlia zahalnoosvitnykh zakladiv. 5 – 11 klasy. Rezhym dostupu: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>.
 7. Livitskyi V. V. (2020). Pidhotovka maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury do realizatsii variatyvnykh moduliv u protsesi profesiinoi diialnosti (dypлом. rob. (proekt) mahistra: 014 Sereд. osvita (Fiz. Kult.). Kam.-Podil.
 8. Tymoshenko O. V. Teoretyko-metodychni zasady optymizatsii profesiinoi pidhotovky vchyteliv fizychnoi kultury u vyshchych navchalnykh zakladakh : Dys... d-ra nauk: 13.00.04 - 2009.
 9. Ziaziun, I. A. (2008). Filosofiia pedahohichnoi dii [monohrafiia]. Cherkasy: Vyd. vid. ChNU imeni Bohdana Khmelnytskoho.
-

Abstract
KURNYSHEV Yurii

PROCESS OF PROFESSIONAL ACTIVITY AND PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION FOR THE IMPLEMENTATION OF VARIABLE MODULES

The article highlights the problems of professional training of physical education specialists in the domestic scientific space and the normative and legal basis of professional training of future physical education teachers, defines the essence and structure of their readiness to implement variable modules.

The developed scientific and methodological support for the training of future teachers of physical culture can be implemented in the practice of higher education institutions.

The analysis of scientific sources made it possible to reveal the content of the basic concepts of the study and to characterize the preparation of future physical education teachers for the implementation of variable modules in the process of professional activity as a specially organized educational process in pedagogical universities aimed at obtaining a qualification that will allow to effectively perform professional tasks to harmonize the personality of students by means of physical culture and choreography in institutions of general secondary education.

The preparation of future teachers of physical culture and choreography for the implementation of variable modules in the process of professional activity is considered as a specially organized educational process in universities aimed at obtaining a qualification that will allow to effectively perform professional tasks related to the harmonization of the personality of students by means of physical culture and choreography in institutions of general secondary education.

It has been established that the need to reform the system of physical education of students on the basis of variability is recorded in regulatory documents.

At the same time, the theoretical analysis of scientific research shows that the problem of training future specialists has not yet been sufficiently explored in pedagogical theory, and therefore has not been adequately reflected in the practical activities of educational institutions.

Key words: *variable modules, future physical culture teacher, professional training, physical culture, professional activity, essence and structure of readiness.*

Стаття надійшла до редакції 02.12.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

KURNYSHEV, Y. . (2023). ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, (4), 73–78. <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.4.9>

KURNYSHEV Y. . (2023). PROCESS OF PROFESSIONAL ACTIVITY AND PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION FOR THE IMPLEMENTATION OF VARIABLE MODULES. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, (4), 73–78. <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.4.9>